

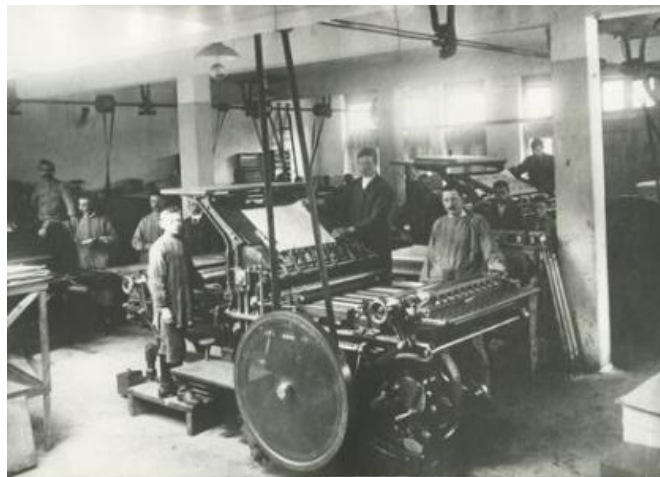
J.J. Cremer.

Leiden en de vergeten geschiedenis van de kinderarbeid

Op vrijdag 12 juni 2026 wordt wereldwijd de ***Internationale Dag tegen Kinderarbeid*** gehouden. Het thema van dit jaar is: ***"Rode haart tegen kinderarbeid: Fair play voor kinderen, fatsoenlijk werk voor volwassenen"***. Een dag die uitnodigt om niet alleen naar het heden te kijken, maar ook naar ons eigen verleden.

In 1863 bezocht de schrijver J.J. Cremer enkele stoomfabrieken in Leiden. Wat hij daar zag, maakte diepe indruk op hem. Jonge kinderen werkten onder zware omstandigheden, maakten lange dagen en groeiden op in een omgeving waarin nauwelijks ruimte was voor onderwijs of een onbezorgde jeugd.

Geschokt door wat hij had gezien, schreef Cremer zijn beroemde ***Fabriekskinderen: een bede, doch niet om geld***. Met een indringende oproep vestigde hij de aandacht van het hele land op de erbarmelijke situatie van de fabriekskinderen. Zijn woorden droegen bij aan het groeiende besef dat kinderarbeid niet langer als vanzelfsprekend kon worden beschouwd.

FABRIEKSKINDEREN.

—
EEN BIEDE, DOOR RIET EN GELD,
—

J. J. CREMER.

—
TE AMSTERDAM,
BIJ D. A. THUNER.
—
1882.

Juist daarom is het opmerkelijk dat er tegenwoordig in Leiden zo weinig aandacht lijkt te bestaan voor dit belangrijke hoofdstuk uit de eigen geschiedenis. Een brief aan het *Leidsch dagblad* over het gebrek aan aandacht voor de Leidse geschiedenis van de kinderarbeid werd niet geplaatst.

Ook in een gesprek met *Museum De Lakenhal* bleek dat men daar geen belangstelling heeft voor dit onderwerp.

Dat is jammer. De geschiedenis van de kinderarbeid gaat niet alleen over armoede en uitbuiting, maar ook over maatschappelijke betrokkenheid, hervormingen en de strijd voor betere leefomstandigheden. In de negentiende eeuw moesten honderdduizenden Nederlandse kinderen werken onder omstandigheden die wij ons vandaag nauwelijks nog kunnen voorstellen. Hun verhaal verdient het om verteld en herinnerd te worden.

Wie wil weten wat Cremer in de Leidse fabrieken aantrof, doet er goed aan zijn novelle *Fabriekskinderen* te lezen. Meer dan anderhalve eeuw later spreekt zijn beschrijving nog altijd tot de verbeelding. Zij herinnert ons eraan hoe belangrijk het is om oog te houden voor de kwetsbaren in de samenleving.

Misschien kan de Internationale Dag tegen Kinderarbeid ook in Leiden aanleiding zijn om opnieuw stil te staan bij dit aangrijpende deel van de stadsgeschiedenis. Want een stad die haar verleden kent, begrijpt beter hoe kostbaar de verworvenheden van het heden zijn.

Meer informatie over Fabriekskinderen treft u hier aan:

<https://www.jacobcremer.nl/fabriekskinderen>

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 11 juni 2026.